

356.33(430)

NOVÁ ORGANIZAČNÍ STRUKTURA NĚMECKÉ VOJENSKÉ ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

Josef FUSEK, Vladimír MĚRKA

Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně, Hradec Králové

Podstatnou část modernizace Bundeswehru (Bw), která je realizována v současné době, představuje nová organizační struktura jeho zdravotnické služby. Dosud byla zdravotnická služba Bw, za kterou odpovídá odborně inspektor zdravotnické služby Bw, rozdělena celkem na pět vojenských organizačních oblastí s různými kompetencemi k plnění konkrétních úkolů zdravotnické služby. Vytvoření podmínek pro společné plnění úkolů zdravotnického zabezpečení ve všech složkách ozbrojených sil Bw bylo jednou ze základních myšlenek pro nové efektivní uspořádání zdravotnické služby Bw.

Kompetence jednotlivých druhů vojsk a jejich dosavadní přístupy k realizaci úkolů měly za následek, že určité činnosti byly souběžně plánovány na několika úrovních a zdravotnické zabezpečení společné pro několik druhů vojsk při zahraničních misích následně vyžadovalo značný stupeň koordinace plánovací činnosti. Řízení zdravotnické služby tak nebylo dostatečně pružné pro správnou funkci celkového systému.

V každodenní praxi se vyskytovaly problémy zejména v otázkách přípravy zahraničních misí a při sestavování kontingentů z různých druhů vojsk. V důsledku toho vznikaly také nevyváženosti v celé zdravotnické službě. Zvláště se to projevovalo ve výcviku a u požadavků na kvalifikaci zdravotnického personálu a také v oblasti výběru a přípravy personálu. To vše bylo vyhodnoceno jako stav, který neodpovídá zásadám efektivního hospodaření.

Při centralizovaném řešení paralelních úkolů ve zdravotnickém zabezpečení se předpokládá optimální využívání všech zdrojů a odstranění dosavadních duplicít.

Vytvoření Centrální zdravotnické služby Bw (ZSanDstBw) umožnilo spojení sil a prostředků zdravotnické služby, které byly dosud rozděleny na pozemní armádu, letectvo, námořnictvo, centrálně řízená vojenská zařízení (Zentrale Militärische Dienststellen) a centrální zdravotnická pracoviště Bw.

Dalším úkolem při přestavbě zdravotnické služby bylo podstatné zlepšení celkové úrovně přípravy sil pro zabezpečení zahraničních misí a zároveň co největší možná míra jejich zapojení do plnění speciálních úkolů již v mírovém režimu.

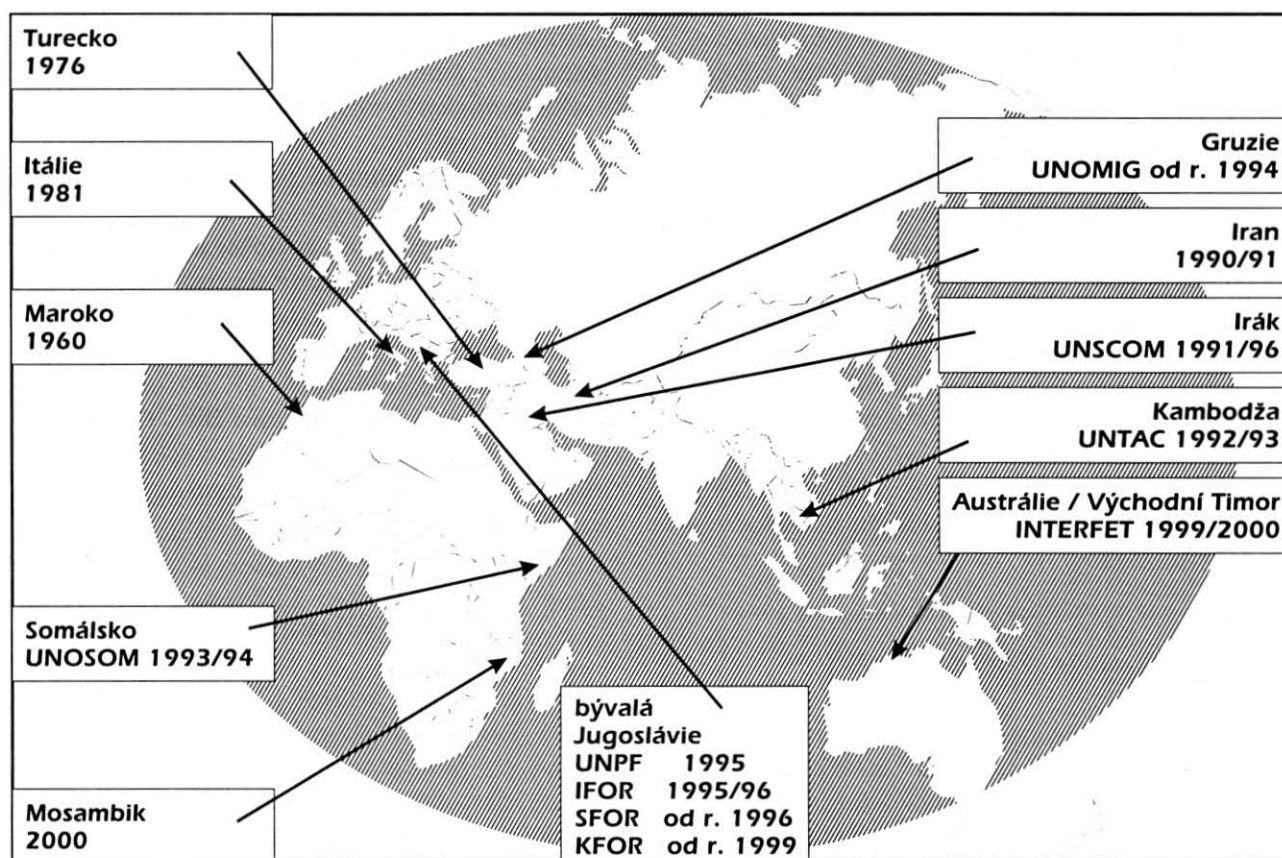
První nasazení jednotky zdravotnické služby Bw do zahraničních misí se datuje do roku 1960. Pokud byla veřejnost v posledních letech informována o zdravotnické službě Bw, stály v popředí zprávy o jejím nasazení v Kambodži, Somálsku, na Balkáně, ve Východním Timoru nebo v Mozambiku a tyto zprávy ukazovaly jasně na rostoucí výkonnost zdravotnické služby Bw (obr. 1).

Základní princip nové struktury zdravotnické služby spočívá jednak ve sloučení zdravotnického personálu pod jednotné velitelské i odborné řízení inspektora zdravotnické služby Bw a jednak v dalekosáhlé integraci vojenské zdravotnické služby s německým systémem veřejného zdravotnictví. Pro nové uspořádání byly určující:

- odborné předpoklady pro včasné zdravotnické zabezpečení,
- požadavky na zahraniční mise a profily ohrožení vojáků,
- zásady efektivního hospodaření.

Koncepce zahraničních misí

Požadavkem je poskytnout vojákům v zahraničních misích v případě onemocnění, úrazu či zranění lékařskou péči, která odpovídá odborné úrovni péče poskytované v Německu. Tento předpoklad je rozhodující pro zásady nasazení zdravotnické služby a pro její personální obsazení a materiální vybavení. Koncepce nasazení zdravotnické služby předpokládá systém výkonných zdravotnických zařízení spojených s leteckými a silničními dopravními prostředky. Jako konečná instance fungujícího záchraného řetězce je v zemi nasazení polní nemocnice. Tento jistě náročný postup se v uplynulých letech

Obr. 1: Nasazení jednotky zdravotnické služby Bw v zahraničních misích

osvědčil, a to i tehdy, když Německo se svojí polní nemocnicí poskytovalo zdravotnické zabezpečení mnohonárodním vojenským jednotkám. Příkladem toho je polní nemocnice SFOR v obci Rajlovac, která byla používána NATO jako „Theatre Asset“, nebo polní nemocnice v obci Prizren v Kosovu.

Modulární zařízení

Důležitým předpokladem vysoké kvality zdravotnického zabezpečení v zahraničních misích je vybavení vysoce kvalitním materiálem, což umožňuje ve značné míře nezávisle na místních podmínkách poskytovat lékařskou péči, která odpovídá německým požadavkům na kvalitu. K tomu účelu byla do Bw zavedena modulární zdravotnická zařízení. Takového modulární zařízení:

- splňuje předpoklad pro odborně vysokou úroveň zdravotnického zabezpečení v zahraničních misích kdekoli na světě, přičemž toto zařízení není závislé na místní infrastruktuře,
- může být vzhledem ke své modulární stavbě přizpůsobeno měnícím se situacím a úkolům,
- představuje i v budoucnosti účelnou investici, pro-

tože výbava zdravotnickým materiálem v kontejnerech a ve stanech může být průběžně zdokonalována v závislosti na pokroku medicíny.

Tento systém má pro bojovou pohotovost ozbrojených sil velký význam. Zdravotnická služba potřebuje adekvátní materiální vybavení, aby mohla plnit rozšířené spektrum úkolů.

Příprava personálu

Pro dosažení požadované medicínské úrovně je nezbytně nutné stále udržovat vysokou vycvičenost zdravotnického personálu. Tento personál musí trvale pracovat ve zdravotnictví v Německu a musí být svolatelný. Vojenské nemocnice zůstávají v této souvislosti pevnou veličinou ve vojenské zdravotnické službě. Jak ukazují zkušenosti jiných zemí, pouze přímá dostupnost odborného personálu ve vlastních zařízeních může být zárukou toho, že tento kvalifikovaný personál bude k dispozici kdykoli v dostatečném počtu pro zahraniční mise. K zajištění potřebných kapacit jak co do kvality, tak co do kvantity, jsou vojenské nemocnice více než dosud

zapojujány do lékařské péče o civilní obyvatelstvo. Vedle již osvědčené spolupráce vojenských nemocnic v Ulmu a Koblenzi s civilními nemocnicemi jsou v současnosti zkoušeny v dalších místech a s dalšími institucemi různé formy užší spolupráce ostatních vojenských nemocnic, v níž má vojenská zdravotnická služba možnost své zdroje výrazněji orientovat a efektivněji použít pro potřeby zahraničních misí. Do takových partnerských vztahů mají být dlouhodobě zapojeny všechny vojenské nemocnice. Kromě toho jsou připravovány společné projekty vojenských i civilních zdravotnických zařízení v oblastech nákupu a logistiky, správy budov, společného používání léčebných zařízení a velkých přístrojů, o kterých lze předpokládat, že budou postupně realizovány.

Letecká záchranná služba

Vzhledem k významu vojenských nemocnic musí být samozřejmostí, že tyto jsou a budou i nadále integrální součástí systému záchranné služby a urgentní medicíny v Německu. Zvláštní důležitost přitom má letecká záchranná služba.

V současnosti jsou ve vojenských nemocnicích v Koblenzi, Ulmu a Hamburгу Střediska letecké záchranné služby. Vrtulníky v Ulmu a Hamburгу jsou nyní provozovány armádou, v dohledné budoucnosti však budou předány k provozování civilním podnikům se spoluúčastí Bw. V rámci tohoto pro obě strany výhodného modelu dává provozovatel k dispozici technický letecký personál včetně pilotů a Bw infrastrukturu a odborný zdravotnický personál.

Rozsah poskytování lékařské péče

Centrální zdravotnická služba Bw (ZSanDstBw) bude v budoucnosti zajišťovat v plném rozsahu lékařskou péči o vojáky doma i v zahraničí. K tomu v podstatě patří:

- preklinické a klinické zabezpečení v zahraničních misích a v mírovém provozu,
- centrální úkoly v hospodaření se zdravotnickým materiálem,
- vojensko-zdravotnický výcvik,
- veřejnoprávní úkoly v rámci spolkových kompetencí,
- podpora procesu vzdělávání a doškolování,
- letecký odsun raněných.

Na stupni pozemní armády, letectva a námořnictva zůstanou organizační součásti pro plnění podstatných specifických vojensko-zdravotnických úkolů, jako například:

- vojensko-zdravotnické poradenství pro velitele ve štábech,
- lékařská péče o letce, potápěče a námořníky,
- zdravotnické zabezpečení speciálních sil,
- zdravotnické zabezpečení osádek lodí,
- Ústav leteckého zdravotnictví,
- Ústav námořní medicíny.

Při celkovém početním stavu Bw 285 000 vojáků připadne v budoucnosti zdravotnické službě kolem 28 500 tabulkových míst, z toho 26 600 tabulek bude mít ZSanDstBw.

Řídící struktura

Nové úkoly a posílení Centrální zdravotnické služby Bw si vyžádaly novou strukturu řízení. Ve spolkovém ministerstvu obrany bude nynější inspekce zdravotnické služby vzhledem ke svým budoucím úkolům přestavěna do podoby velitelského štábu. Velitelská organizace bude spočívat na dvou pilířích:

První pilíř představuje **a) vyšší velitelství zdravotnické služby** (SanFüKdo) s novým uspořádáním. Zahrnuje velitelské i odborné řídicí složky v ZSanDstBw a jedním z hlavních úkolů je zabezpečení zahraničních misí po zdravotnické stránce.

Druhý pilíř tvoří **b) Zdravotnický úřad Bw** (SanABw) s kompetencemi zahrnujícími řídicí, výzkumné, vývojové a výcvikové úkoly zdravotnické služby (viz schéma 1).

a) Vyšší velitelství zdravotnické služby

Od 1. října 2001 funguje SanFüKdo s 275 tabulkovými místy v Bonnu, přičemž v blízké budoucnosti má být toto velitelství přemístěno do Koblenze. Jemu jsou podřízena 4 velitelství zdravotnické služby (SanKdo), a to SanKdo I. Sever (Kiel), SanKdo II. Západ (Diez an der Lahn), SanKdo III. Východ (Weissenfels) a SanKdo IV. Jih (Bogen). Tato velitelství jsou regionálními řídicími orgány vojenské zdravotnické služby, kterým jsou podřízeny vojenské nemocnice, zdravotnická střediska a odřady (analogie našich posádkových ošetřoven), zdravotnické a nemocniční pluky. Touto organizační strukturou se dosahuje podstatného přiblížení jednak k bojovým útvarům, ale také k zemským úřa-

dům (úřadům jednotlivých spolkových zemí) a k zdravotnickým stavovským organizacím. To umožňuje lepší spolupráci s veřejným zdravotnictvím.

Lékařská, zubolékařská jakož i ambulantní odborná lékařská péče se poskytuje v míru zásadně ve zdravotnických střediscích a odřadech ZSanDstBw podle systému primární lékařské péče. Kromě toho je podle potřeby personál zdravotnických středisek a odřadů vyčleňován k dispozici odřadům pro zahraniční mise, výcvik a školení.

Aby nebyla příliš přetěžována řídicí činnost jednotlivých velitelství zdravotnické služby (SanKdo), jsou ve větších městech zřizována tzv. řídicí zdravotnická centra (Leitsanitätszentrum), která pak řídí další menší zdravotnická střediska a zdravotnické odřady v okolí, a to po velitelské i odborné stránce. Zvláště velkým zdravotnickým střediskům jsou podle potřeby přidělovány skupiny odborných lékařů k provádění ambulantní lékařské péče. V závislosti na rozsahu poskytované péče může být zajištěna bezprostřední pomoc jednotkám v místě na útvarových ošetřovnách, které nemají trvale svého útvarového lékaře. Podle potřeby jsou využívána jako dosud i zařízení civilního zdravotnického systému.

Po dobudování nové organizační struktury bude mít každé ze 4 SanKdo ve své podřízenosti 2 vojenské nemocnice. SanKdo I. budou podléhat vojenské nemocnice Hamburg a Bad Zwischenahn. Ústřední vojenská nemocnice Koblenz a vojenská nemocnice Hamm budou podřízeny SanKdo II. Vojenské nemocnice v Lipsku a v Berlíně budou řízeny SanKdo III. Vojenské nemocnice v Ulmu a v Ambergu budou řízeny SanKdo IV. z bavorského města Bogen. Ve vojenských nemocnicích obecně budou posíleny složky traumatologie a urgentní medicíny, aby bylo možno lépe pokrýt požadavky na přípravu a počty odborného personálu pro zahraniční mise.

V podřízenosti SanFüKdo jsou také Síly rychlého nasazení zdravotnické služby „Schnelle Einsatzkräfte des Sanitätsdienstes“ – SES. V tomto odřadu jsou aeromobilní prostředky, které jsou potřebné k bezprostřední podpoře zvláště urgentních nasazení, např. v rámci humanitární pomoci nebo speciálních operací. I když pluk SES není dosud dobudován, má San-FüKdo po převedení 1. zdravotnické brigády do své podřízenosti (s účinností od 1. října 2001) již dnes k dispozici vysoce výkonné síly představované jejími paradesantními zdravotnickými rotami.

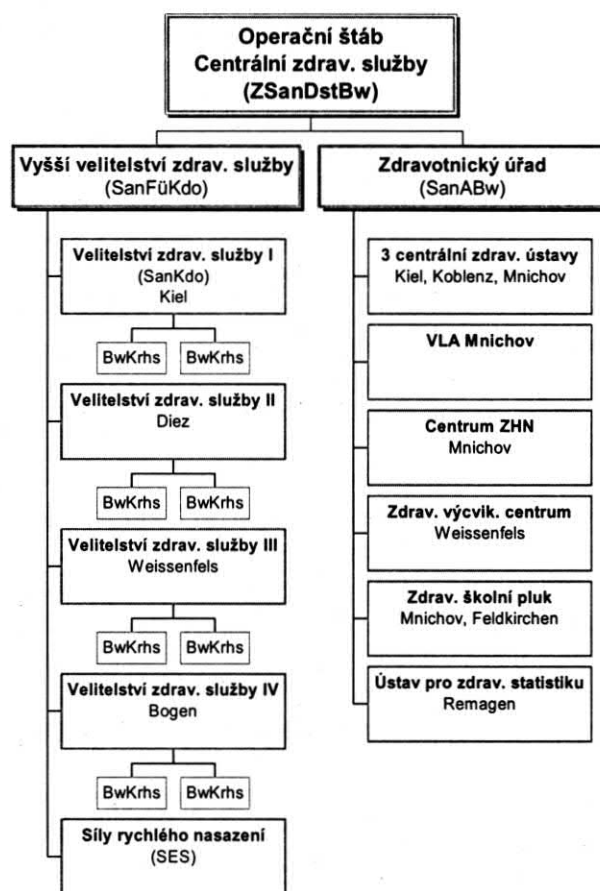

Schéma 1: Organizační struktura zdrav. služby Bundeswehru

b) Zdravotnický úřad Bw (SanABw)

Zdravotnický úřad Bw prodělal v průběhu reorganizace Bw podstatné změny. Z původního velitelského úřadu se stal odborným zařízením. Při radikální redukci jeho početních stavů se vyměnilo více než 75 % jeho personálu. V určité fázi reorganizace se uvažovalo i o jeho úplném zrušení. Nový Zdravotnický úřad bude v dubnu 2002 přestěhován z Bonnu do Mnichova. Nově koncipovaný Zdravotnický úřad je charakterizován jako velitelství s výkonnou a kontrolní pravomocí v určitých odborných otázkách. Pro plnění nových úkolů má ve své struktuře 8 odborných oddělení:

I. oddělení: *Vzdělávání, výcvik a doškolování.* Jeho úkolem je plánování kurzů a školení pro vojáky zdravotnické služby, vypracovávání nových služebních předpisů, vyhodnocování zkušeností ze zahraničních misí a cvičení.

II. oddělení: *Informační systémy.* Oddělením zpracované výsledky mají především sloužit jako podklady pro materiální výbavu vojenské zdravotnické služby zdravotnickou technikou a materiálem (včetně léků).

III. oddělení: *Organizace, kontrola kvality*. Zde se zpracovávají tabulky počtů jednotlivých vojensko-zdravotnických zařízení a kontroluje se kvalita jejich práce při léčebných postupech srovnatelných s civilními standardy.

IV. oddělení: *Vojenská medicína, léčebná péče, posudková činnost*. Toto oddělení zpracovává podklady pro vydání rozkazu k přípravě a provedení zahraničních misí.

V. oddělení: *Preventivní medicína*. Zde se zpracovávají podklady pro protiepidemické zabezpečení Bw v míru i za války. Patří sem také obor hygieny, s důrazem na hygienu práce, a tropické medicíny. Zde se shromažďují ze všech dostupných pramenů informace o epidemiologické situaci na území, kam bude směřovat zahraniční mise.

VI. oddělení: *Stomatologie*. Odpovídá za kvalitu zubolékařské péče v Bw, stará se o další vzdělávání stomatologů a plánuje přípravu stomatologického personálu pro zahraniční mise.

VII. oddělení: *Veterinární medicína*. Toto oddělení odborně řídí práci školy pro výcvik služebních psů a kontroluje kvalitu potravin a pitné vody.

VIII. oddělení: *Vojenská farmacie*. Jeho hlavním úkolem je kontrola kvality léků dodávaných Bw.

V podřízenosti Zdravotnického úřadu jsou:

- 3 centrální zdravotnické ústavy (Kiel, Koblenz, Mnichov) – činnost těchto laboratorních zařízení bude více přizpůsobena pro zajištění zahraničních misí.
- Vojenská lékařská akademie (Mnichov) zůstává nadále centrálním zařízením pro odborné vzdělávání a výcvik důstojníků a poddůstojníků zdravotnické služby všech oborů, vojenských posluchačů (Sanitätsoffizieranwärter) a záložníků.
- Zdravotnické výcvikové centrum (Weissenfels) cvičí zdravotnický personál jednotek určených pro nasazení v zahraničí.
- Zdravotnický školní pluk (Mnichov a Feldkirchen) provádí ve spolupráci s Vojenskou lékařskou akademií výcvik vojenských posluchačů.
- Ústav pro vojensko-zdravotnickou statistiku (Remagen) neshromažďuje pouze statistické údaje, ale také sleduje jejich epidemiologickou souvislost (např. kancerogeny a výskyt rakovinných onemocnění).
- Centrum pro zdravotnickou ochranu před ZHN a ekologii je nově budované zařízení v areálu Vojenské lékařské akademie v Mnichově. Z akademie bude vyčleněn Ústav radiobiologie, Ústav

mikrobiologie, Ústav farmakologie a toxikologie a k nim přibude nově vytvořený Ústav pro ekologii (hygienu životního prostředí). Význam tohoto centra bude přesahovat rámec Bw a bude sloužit také jako poradní orgán spolkové vládě a ostatním civilním úřadům. V případě napadení ZHN (včetně jejich teroristického nasazení) bude provádět odbornou expertizu a navrhnout protipatření.

Závěr

Díky úzkému propojení všech úrovní léčebně-preventivní péče pod jednotným řízením může být optimálním způsobem organizováno zapojení sil do zahraničních misí, může být koordinován výcvik, školení a doškolování a také odborný personál může být trvale udržován na vysokém stupni vycvičenosti, a to ve vojenských a vybraných civilních zdravotnických zařízeních.

S přijetím nové organizační struktury bude vojenská zdravotnická služba schopna poskytnout zdravotnické zabezpečení kdykoli na požadované úrovni. Materiální vybavení a výcvik a také integrace s civilním zdravotnictvím jsou předpokladem pro další zvyšování kvality zdravotnického zabezpečení a jeho hospodárnosti i v budoucnosti.

Literatura

1. DEMMER, KW. Zentraler Sanitätsdienst. *Die neue Bundeswehr*, Dezember 2001, S. 66–71.
2. DEMMER, KW. Der neue Sanitätsdienst der Bundeswehr. *Europäische Sicherheit*, 2001, vol. 11, S. 11–14.
3. DEMMER, KW. Eine Vision wird Realität – der Zentrale Sanitätsdienst der Bundeswehr. *Wehrmedizin u. Wehrpharmazie*, 2001, vol. 25, Nr. 4, S. 10–16.
4. Der neue Sanitätsdienst. <http://sanitaetsdienst.bundeswehr.de/aufbau/reform> (4. 2. 2002)
5. DILLER, H-P. Der neue Sanitätsdienst der Bundeswehr. *Wehrmedizin u. Wehrpharmazie*, 2001, vol. 25, Nr. 4, S. 28–33.
6. SCHINDELHAUER, F. Das Sanitätsführungskommando – Stand der Aufstellung. *Wehrmedizin u. Wehrpharmazie*, 2001, vol. 25, Nr. 4, S. 18–26.

Publikováno se souhlasem inspektora zdravotnické služby Bundeswehru genplk. dr. K. W. Demmera.

Korespondence: Prof. MUDr. Josef Fusek, DrSc.
Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně
Třebešská 1575
500 01 Hradec Králové
e-mail: fusek@pmfhk.cz

Do redakce došlo 25. 3. 2002